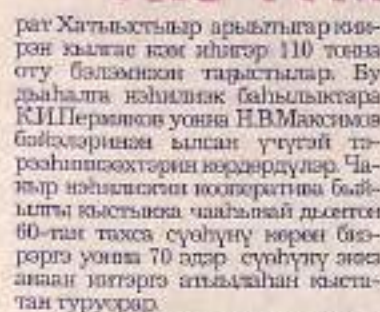

ҮЛЭ ТҮМҮКТЭРЭ УОННА ИННИКИ СОРУКТАР

Улууэска тэриллэбит иккисинэ таһыоннаах кооперативтар үлэтирингэр быһыл элбэх саналыны көрүлүкэ үлэтир ыһтылыаһынар. Ол курдук, Муугудай уонна Аларар нэһиликтэрин кооперативтара нэһиликэ олохтоохторунан аһаан тийэйбит отторун Дьукускай күү-

рат Хатыштылар арыштыгар юверэн кылатас көс илгөр 110 тонна оту бэлэннэн тарастылар. Бу даялал кезинде баһылыктара К.И.Пермяков уонна Н.В.Максимов баһылыктарын ылсан үгүтэй тэрээһиннэхтөрүн көрдөрдүлөр. Чалар баһылыктар кооператива баһылыгы кыстыкка чаларый дьустоо 60-тан тахса сүбүнү көрөн бизрөрү уонна 70 адыр сүбүнү ээс аман илгөрү атыаһанан кыстытан түрүсөдү.

[illegible]

"Олохоос", Чынгарага "Кыры-
мах", Арыалтааха "Келүүс", Мын-
дарайыла "Чарат", ода үлэлзгөн
кыла туттан ааттыаха сол. Эти
огоруунан дьарыктанар ийи-
бит хаһаайыстыбалар улууска 4
сыйлаарыта тэриилкигиттэ. Баста-
ны сыйта 9 хаһаайыстыба 450
тобону көрбүт буолдахтарына,
иккөөс сыйта 22 хаһаайыстыба 950
тобону, үчүс сыйта 42 хаһаайысты-
ба 1150 тобону, алтын быһыл 71
хаһаайыстыба 2300 тобону итгэн.
"Чуригыт" кооперативы кытта ду-
оҕабар түһүрүөн үлэлчиллэрэ үтэ-
кэ кубулуйда. Бу маннык түргэн
талаанан эти оҕоруу хаһысхата
барыстах сатаа буоларын олох
бөйүт дакаастаата. Манна хаһык
да сыйларын дьарыктанар үчүгэй
үлэлээх хаһаайыстыбалар бэр
буолулар. Олор истэригиттэн аатты-
аха сол: Одулууктан "Ком-
плекса", А.С.Барашков индустри-
альнай тэрииттэ, Мындарайыла ко-
оператив, Чакыртан "Тоох", "Ча-
кыр" ода.

2009 с. бийиги улусуугутугар "Козмилекс" бааһынай хаһаайыстыбата Тым хаһаайыстыбатын Министрствотын өйөөлүгүнүн 50 тобор сага толору механизациялаах кыстык хотону үлөр килдирбита. Илээтэтин улусу салалтата кыһалтыгы толору механизациялаах хотоннору тутуулу боһуһтар уурууда уонка кыһас кээтэ элээтэлек айыы бйордун механизироваһагы хотоннору тутарга сөрүк туруорунан үлэлээр. Улусуугутугар 267 бааһынай хаһаайыстыба баар. Республикара биһр бастакынан бааһынай хаһаайыстыбалары төрөөбөт буоламмын, күн бүтүн киһилэр үлэлэрин, республикара үтүө холобурга сындыабыт.

Производство хэсэг даа
көрүнгүчүн даярыктанар улахан
объектаах бааһынай хаһаайысты-
балар байай да ситгинилээхтик
үлээшлэрэ көстөр. Онгон ырыа-
нак уустук усулуубуйатыар оус-
таран ситэ сайдыбатах кыра
бааһынай хаһаайыстыбалар бой-
лэрин производствоний кууһу-
тарин холбоон сана ирдэшилэрэ өп
түбэһин, саналын, техниктигилар
производствора кылларан кыт-
тыһан үлээшлэр усулуубуйарын
алхотосун нэһиэж; уһуна улуг
баһылыктарылар болортоо күүсү-
тэр сымдымалтаахтар. Үлэ манан
тэрсөһүннээхтик барыара.

Вейши бааһинай хаанаһыс-
тыбаларыгт бейшгы савсыс ха-
лаан уутутар иадхэсгэ түбэспит
тэртэ анал республикаһы кыгырыны
таһааран уол бастыл бааһинай
хаанаһыс-тыбалар босхо көмө
онордулар. Сылпыжытывир ида-
тывит хаанаһыс-тыбалар бары
сылпы бажлаах буолууларын си-
тиһэр соругу турсорулап, Вейши
сылпыбт, убаһабт этэ республи-
када эрө буолбакка, Россияга,
Бүтүн Аан дөйдү рэкюлар таһа-
рылар, үгүс өртүлүкх үлө күүтө.
Бу маһа сийлги "Чураһы" коопе-
ративыгт сөптөөх хайысханан
үлэни ыһтан иһэрин бэлэтиир
турсостоох. Араас былытаһыда
убаһа ыһаһымыгт этэ 17 кыһал
көөүс мөһсөтөһүн иһараадалаһ-
тыга элбэһи этэр.

Байшинг даатга оттоолун бe-
ры хайвныстыбаларта тэрхүүн-
хоотыг салгаллан 33920 тонна от
бэлээннээс, охи улууе былаана
106,8% туолда. Оттоолунга бас-
тыг кардоруугу Одулуун
нэйилэгэ 144%, Хатыл нэйилэгэ
118 %, Болтоно нэйилэгэ 113 %
удаа бызыны аһары толоргулар

Огноотундга атырдах кайн 1 хүнүүдийг туруугууны нэгдсэн бэлтгэлт республикагаар хуураас бэлтгэл үзүүлсүг бастайн мэдээгн илан МТЗ - 82 тракторын нэрвээд лаша. Улуу бэлтгэлтн анал номинснтын байааралтнлан Чакыр нэнийлэлтн, Чакыр кооперативлар бормонн. Бааһнай хааайаастыблар орголтуртар Одуулуунтан бааһнай хааайаастыб бастаан "Сигал" трактор ылары сэгэсэ. Улуусугутар 1997 сыгтаан тэрлэлтн үлзвэр Чурагн кооператив үлзт-халтн республикаа холобурга сэлдэрлэн нэн тутта болонтибт. Бу 2010 с. 10 ыйлар - 7850 тонна үүт, 150 тонна эт сэлдүхтнлданна. Туттарылхыг үүт уонн эт төлбүрүн ыйахын оитон нэлдэтэр. Барыга кооперативн 200 малууун солкуобайдаах дохуот авдыстылар. 10 ый түмүгүн 260 тонна арым, 30 тонна халхын, 1250 тонна үрүн ас сэлдүхтнр нэнийлсннэр атынн таһаарылхыблар. Иһэр уу эвэт дэлдэх атылаамтын үсө болонтибт.

"Мугудай" пищекөмбепакка, механикпресизнай боёунга капиталнай өрөмүөнүөр ыытылгыннлар, санга оборудуеминелар турду.

рулунулар. Сылан уюна Мындайгагы ары сыахтар кылыны-
ры үүт тутан үдәлиир усулуобуй-
лара шорһулунулар.

"Турсын" кооператив салал-
ачыта А.Т.Ноговдин, Байра-
былалыны чилэттэре үгүс
өрүлтүз албас уланын ыягтынар.
Олортой бүгүн ордук чербонго таш
хаһаайсыбатынын үбүлэһини сана
һыматтарын киллэрбей оттирээрэ
улус салалатынан оһонго, Таш
хаһаайсыбатынын уһуна Экономика
министерстволарыгар билир-
бизин ылыбта буслар. Бу улусу до-
но-сэргэти бүтүтүү туруоруларга
оллохо көһөрүлгөр билини бир
дойдулаахтарбын куус-һиме,
оһонго билирбискеһа диги эһиэһи

[illegible]

М. И. ЛОСКИН,
улуус байылыагын бастыкта
содуукааччы.

ТҮМСҮҮЛЭЭХТИК, ӨРӨ КҮҮРЭН АТААРДЫБЫТ

Бүтүүнүү күүнүнүн удуусна проишкалаах
7 сэрин кыггылылаар, 37 сэрин кыггылы-
лаарын одообото, 471 тыыл ветерана, ол
иштин 322 хоту көһөрүлүү кыггылылаары
олуорулдоп

2009 с. РФ Президенти Ураанын толоруута 2005 с. кулун тутар 1 күнүгөр дөдөр дөдөр уочараталар турбут сэрэн кыттылаахтар уонна күүлөр өдөрбөлөрө уопсайа 20 күннэ Докуускайта таас дөдөр кыттылар. Итинэн таһынан эбии дьаһалынан 2005 с. ууһаа турбут 24 сыйабыллынан таһаах кыттылар дөдөр кыттылаахтар. Бу хайысханын кыттылаах дьаһалталаар ууһаахтар.

[illegible]

лар. 2008-2009 сс. 520 ветеранга олзорор усул-бууйаларын тулсарына, медицинский өлгөнөн хааччылыгына анкеталаарын өлгөдүлүшү, сөзгөк, кыямат кырдаал-тарга өбнү 4 социальный үлөниг жорүлүшү. 2010 с. социальный жаралта управленение-нан сөрин ветеранарыгар 5 тыш. соци- жорүлүшү.

Ветеринар дорубуяларын турутуу-түтсүрүгө улууснары жөн башкага бөлүнбөсүз үлүн ыштар. Кырдагастар күндөрдөр алал денелдери ветеринарны ма- ассабай көрүү ыштылыны. Быйыл сүт сүрүлөндүргөн 33 ветеран балыгына сүт- тан эки түшүрү медицинский жемини барда.

Социальное страхование уюна социальний управление нугуу 15 тыгь ветеран Дюкунскайга, 4 ветеран Таатта улууһун Туора Куулугар реабилитациянай юнаһа, 3 тыгь ветерана Кытайга, 28 ую ветерана санаторнай-курортнай путевкаһан туһаныһа.

Улуууска уопсайа 131 культура уонна история памятникаларынгар, культура урууларыгар реестроноһулуна, ааһынан 5 федеральнай, 58 республикаларга, 61 муниципальный суогулаах пааматынньыктар бааллар Киинтэр сыгылаа саагар, дыгыллар, оромунанналар. Кыһыа күрүн көрөө Чуралгы салгыанатин киин болуоссатын курутуу саагардылаа, Кыһыа Смертэр. Мунантан саргыа баргытам диин өйдөтүлүк пааматынньык ороһулуна.

на, Г. Д. Ефимов ордлоро араларыгар Скенер арыллылар. Бу өйдөбүһүнүстөр бары оскуола ордлорун көрүүтүгүр-карайыттыгыр кыл-лоруйунылар. Хаас оскуола айалы сэрини ытты-лаахтарыгар, тыыл, үлз өтөрлөрүгар сөөктөр өсчүлүнүлүр. Өйдөбүһүнү үрөсүтөт, кылаас чаастара, төм-шүүлэр ооччүлүлүр. көнүрүстөр ытты-лаанылар.

Культурнай-маасайгай дыһаңдар улуу культурнай управлениетынан сүрүтүлгө бериллэр. 2009 с. саралаан Ыгтылар араас дыһаң Улуу Кыянын 65 сылыгар ана-тыллар. Нацизмтэрдэри бибэиотекалар зонаго быһаһаларын, литературнай ба-чордэри, көрүһүүдэри тарыһылар. Адылар хорсуи сууһарынан кырыы участастары драмколлективтары юрдуу улуустары ки-күрөс Ыгтылыһы.

Мин ийгэишээм – мин тээн тутуум! быыстатка-презентаций, "Улуу Кыайы" өрөөн үһүһэрин сүөзү-туума фестивалы, сириин хыгатыһаар, спорт өтөрөнэ А.Д. Каргузова аналлаах "Удьуор утума сүдүһү", "Саһырыгг хыгатыһаар өккүсүдүр" быыстатка дьон быһырыһыттан ыһааһа, Чурапчы-Булдун-Тиксийи хайыһаар десаана хыгатыһаар "Ветераннар үһүһүһү" хөрөөн коллективтары көрүү конкурсу, "Чурапчы сана аайтары" патриотическай байыһаар үһүһүһү конкурсу, "Саллаат бу олоһа теребөтөхтү" эоскуһа урдук тэрөөһүһүһүһү аһаһаар Кыайы күнүгүр аналлаах парад, ветераннар сайыһыттан VI-спартакиадалара, Улуу Кыайыга аһаһаар Өрөөн үһүһү, артиһтериз Г.Д.Протодьяконов төрөө-бүтэ 100 сүдүһүр аналлаах

дыялалар буолушаштылар. В.П.Харитонов төрөөбүтэ 100 сылыгар аналлах "Дьонулар-сэргэтигэр умкуллубат үтүөлээх", сэрин ыгытылаагы И.М.Павлов "Ити-биндэр эд-дөөнөрө", "Чурапчы уолаттара-кыргыс хо-нуутугар", Е. М. Иванова "Буобун-учуутал-лар уотлах сэргэ" ыыналгору бекчэттэки таарыстылар. Улуустанары "Сага олох" хаһыт анал рубрикаһын Кыайыла аналла-х матырыялалары быһаарышастык, систи-эмэлээстик таһаарар.

Улаус бэры наһилинхтороттор, 3 улахан тарихтаа бэрыта 21 ветераннар сэмбэттэра үлэһиллэр. Үгүс наһилинхторга кырдыа-астар, дыһалталлар өсүүлэһиниэриэти анал балаһаһнар тутулдан үлэһиллэр. Бөһөлү Чуралчы сэмбэнэһитигор Арчы дыһага улаһа юһулда.

Улуу Кыайы 65 сыллаах үбүлүүнү тэрээнинээхтик, өрө катордунуудуктик атырбыллыгыгар улууһун бары ветераннарыгар, донутар-сэргэлэргэ, төрүттэлэргэ, нэһилээктэргэ салааларыгар бары махтал тылларын этэбит. Тыгар чарыл күммүт, көгүлүлүкхүтүмүн тылаларын толук уурбут, дымныларын хаарытарбыт дыммутун чэстэир бөлүккүтүөр, кынылэргэ сүтүрүөргэ, кынылэргэ аагырын үйүтүмүзгө үлэлэһэргэ-бичилүү атыкх кэстэ. Ойгодох олох салданан бара турарын тунутар үлэлэһүүг-хамсыаһыт, сарылыттык аралдык, кинээжэтиэ кэскиллээх буолуоһун!

М. МАТВЕЕВА,
улуустанды ветеринар
Саяматтарын председатели

